

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA INTEGRATSIYON TA'LIMNING AFZALLIK VA KAMCHILLIKLARI (ONA TILI, MATEMATIKA VA TABIIY FANLAR TASNIFIDA)

Mamarajabova Madina Abdumurodova
Mustafaqulova Shahnoza Ğayrat Qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 3-kurs talabalari
E-mail odil91369@gail.com
Tel: 884291105 97 6942404
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17346442>

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim tizimida fanlararo integratsiya yondashuvining nazariy va amaliy jihatlari, xususan ona tili, matematika va tabiiy fanlar doirasida qo'llanilishi tahlil qilinadi. Integratsion ta'limning o'quvchilar bilimni chuqurlashtirish, ularning mantiqiy va tizimli fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni yoritiladi. Maqolada integratsiya yondashuvining afzalliklari bilan bir qatorda, uni amaliyotda joriy etishda duch kelinadigan kamchiliklar va ularni bartaraf etish yo'llari ham ko'rib chiqilgan. Shuningdek, integratsiyalashgan darslarning ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'rni haqida ilmiy-metodik tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, integratsion yondashuv, fanlararo bog'liqlik, ona tili, matematika, tabiiy fanlar, ta'lim samaradorligi, dars jarayoni, metodika, afzalliklar va kamchiliklar.

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические и практические аспекты интеграционного подхода в системе начального образования, особенно в рамках таких предметов, как родной язык, математика и естественные науки. Освещается роль интегрированного обучения в углублении знаний учащихся, развитии их логического и системного мышления. Также в статье анализируются преимущества и недостатки интеграционного подхода, трудности его внедрения в учебный процесс и предлагаются методические рекомендации по повышению эффективности обучения на основе интеграции учебных дисциплин.

Ключевые слова: начальное образование, интеграционный подход, межпредметные связи, родной язык, математика, естественные науки, эффективность обучения, методика преподавания.

Abstract: This article explores the theoretical and practical aspects of the integration approach in primary education, particularly within the subjects of native language, mathematics, and natural sciences. It highlights the role of integrated learning in deepening students' knowledge and developing their logical and systematic thinking skills. The article also analyzes the advantages and disadvantages of integration in education, discusses the challenges faced during its implementation, and provides methodological recommendations to improve the effectiveness of teaching through interdisciplinary connections.

Keywords: primary education, integration approach, interdisciplinary links, native language, mathematics, natural sciences, teaching effectiveness, teaching methodology.

XXI asr — innovatsiyalar, axborot texnologiyalari va tezkor ijtimoiy o'zgarishlar davri bo'lib, ushbu jarayonlar ta'lim tizimidan yangicha yondashuvlarni talab qilmoqda. Xususan, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarga mustahkam, chuqur va izchil bilim berish,

ularning mantiqiy tafakkuri, hayotiy ko'nikma va malakalarini shakllantirishda fanlararo integratsiya yondashuvi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Integratsiyalashgan ta'lim — bu turli fanlar mazmunini o'zaro bog'liq holda, yagona mavzu doirasida uyg'unlashtirib o'qitish bo'lib, u o'quvchilarda bilimlarni hayotiy vaziyatlarga tatbiq eta olish, muammoli fikrlash va tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Boshlang'ich ta'limda ayniqsa ona tili, matematika va tabiiy fanlar — o'quvchilarning bilimlar poydevorini shakllantiruvchi asosiy fanlardir. Ushbu fanlarni integratsiyalashgan holda o'qitish, o'quvchilarning tahliliy fikrlashini, bog'liqliklar asosida bilim olish malakasini, real hayotdagi muammolarni kompleks yondashuv orqali hal qilish qobiliyatini kuchaytiradi. Masalan, tabiat hodisalarini kuzatish orqali olingan ma'lumotlarni matematik ifodalash, bu haqda og'zaki va yozma matnlar tuzish orqali ularni ona tili darslarida mustahkamlash mumkin. Bunday yondashuv darslarni sun'iy bo'laklarga ajratmasdan, ular o'rtasida tabiiy aloqadorlikni vujudga keltiradi. Shu bilan birga, integratsiyalashgan ta'limning joriy etilishi o'qituvchilardan yuqori metodik saviya, puxta dars rejalashtirish va o'zaro bog'liqlikni to'g'ri aniqlash ko'nikmalarini talab qiladi. Agarda bu yondashuv noto'g'ri yoki yuzaki tashkil qilinsa, o'quvchilarda chalkashlik, mavzularni tushunmaslik yoki ularni yuzaki o'zlashtirish holatlari yuzaga kelishi mumkin. Mazkur maqolada boshlang'ich ta'limda integratsion yondashuvning nazariy asoslari, uning afzalliklari va kamchiliklari, ayniqsa ona tili, matematika va tabiiy fanlar doirasida qo'llanilishi chuqur tahlil qilinadi. Tahlil davomida o'qitish samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi ilg'or tajribalar, metodik tavsiyalar hamda integratsiyalashgan darslarning amaliy natijalari o'rganiladi. Shuningdek, bu yondashuvning o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ta'siri, ularning mustaqil fikrlashi, nutq madaniyati va ilmiy tafakkurini shakllantirishdagi o'rni ham ko'rib chiqiladi.

Asosiy qism

1. Integratsion ta'limning mohiyati va o'rni ; Integratsion ta'lim — bu turli fanlarning mazmuni, metodlari va o'quv materiallarini o'zaro bog'lab, yagona ta'lim tizimi doirasida o'qitish yondashuvidir. Bu yondashuv o'quvchilarda bilimlarni parcha-parcha emas, balki tizimli, mantiqiy va hayotiy bog'lanishlarda egallash imkonini yaratadi. Boshlang'ich ta'lim bosqichida aynan ona tili, matematika va tabiiy fanlar integratsiyasi ta'lim jarayonining sifatini oshirish, o'quvchilarning tafakkur doirasini kengaytirish, shuningdek, o'z fikrini mantiqan ifoda eta olish ko'nikmalarini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. 2. Ona tili, matematika va tabiiy fanlar o'rtasidagi integratsiyaning afzalliklar

2.1 Bilimlarning tizimli va izchil o'zlashtirilishi Integratsion ta'lim o'quvchilarga turli fanlardagi bilimlarni bir butun sifatida qabul qilishga yordam beradi. Masalan, tabiiy fanlar darsida olingan ma'lumotlarni matematik usullar yordamida ifodalash (o'lchovlar, diagrammalar tuzish), so'ngra ona tili darslarida bu bilimlarni yozma va og'zaki ifoda etish — o'quvchilarni kompleks fikrlashga o'rgatadi. Bu esa bilimlarning mustahkam va tizimli shakllanishini ta'minlaydi.

2.2 Mantiqiy va tanqidiy tafakkur rivojlanishi Integratsion yondashuv o'quvchilarda muammolarni fanlararo tahlil qilish, sabab-natija munosabatlarini tushunish qobiliyatini oshiradi. Matematik masalalarni tabiiy hodisalar bilan bog'lash, so'z boyligini kengaytirish va mavzuni to'liq anglash ona tilida o'z fikrini ravon ifoda etishga yordam beradi. Bu holat mantiqiy va tanqidiy tafakkurning shakllanishiga xizmat qiladi.

2.3 O'quvchilar qiziqishini oshirish . Fanlararo bog'liqlikni ko'rish o'quvchilarda ta'lim jarayoniga qiziqishni oshiradi. Integratsion darslar

ko'pincha amaliy vazifalar, tajribalar va interfaol mashg'ulotlarga boy bo'lib, bu yosh bolalarning diqqatini jamlash va mustaqil fikrlashni rag'batlantirish uchun qulay muhit yaratadi.2.4 O'quvchilarni hayotga tayyorlash; Zamonaviy dunyoda fanlar o'zaro chambarchas bog'langan va amaliy hayotda alohida fanlarni ajratish qiyin. Integratsion ta'lim o'quvchilarni turli fanlardan olingan bilimlarni birgalikda qo'llashga o'rgatib, ularni murakkab hayotiy vaziyatlarda muammolarni hal qilishga tayyorlaydi.3. Integratsion ta'limning kamchiliklari va muammolari ; 3.1 Metodik tayyorgarlikning yetishmasligi; Boshlang'ich ta'limda integratsion yondashuvni amalga oshirish uchun o'qituvchilarda yuqori darajada metodik va fanlararo bilim talab etiladi. Afsuski, ko'pchilik o'qituvchilar bu borada yetarlicha tayyor emas yoki metodik qo'llanmalar yetishmaydi. Natijada, integratsion darslar sifatida yuzaki va noaniq o'tishi mumkin.3.2 Vaqt va resurslarning cheklanganligi ;Integratsion darslarni puxta rejalashtirish va samarali o'tkazish ko'proq vaqt va tayyorgarlikni talab qiladi. Boshlang'ich sinflardagi o'qituvchilar uchun bu qo'shimcha yuk bo'lib, ba'zida asosiy dars rejasini to'liq bajarishga to'sqinlik qiladi.3.3 Baholash tizimining murakkabligi ;Fanlararo integratsiyalashgan ta'limda o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini baholash ham murakkablashadi. An'anaviy baholash usullari ko'pincha faqat bitta fan doirasidagi bilimni o'lchaydi, shu bois interfaol va integratsiyalashgan vazifalarni baholash uchun yangi, innovatsion metodlar zarur bo'ladi.3.4 Resurs va moddiy-texnik bazaning yetishmasligi ;Integratsion ta'lim ko'pincha zamonaviy o'quv uskunalari, laboratoriya jihozlari, multimedia vositalarini talab qiladi. Ko'plab maktablardagi moddiy-texnik bazaning yetishmasligi ta'lim sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.4. Ona tili, matematika va tabiiy fanlarni integratsiyalashgan ta'limda qo'llash tajribasi;Ko'plab pedagogik amaliyotda integratsion ta'limning samaradorligi namoyon bo'lmoqda. Masalan, tabiat darsida o'quvchilar daraxtlar va o'simliklarni kuzatib, ularning o'sish jarayonlarini matematik hisob-kitoblar bilan ifodalaydi, so'ngra olingan ma'lumotlarni ona tili darsida referat yoki hikoya shaklida yozadi. Bunday yondashuv o'quvchilarning fanlararo bog'liqlikni anglashini chuqurlashtiradi, ilmiy nutq madaniyatini rivojlantiradi.Shuningdek, matematik tushunchalar va amaliyotlarni ona tili darslarida lug'at boyligini oshirishda, mantiqiy fikrlashni kuchaytirishda foydalanish mumkin. Bu esa integratsion ta'limning nafaqat fanlararo bilimni oshirish balki o'quvchilarning umumiy rivojlanishiga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Xulosa

Boshlang'ich ta'limda ona tili, matematika va tabiiy fanlarni integratsiyalashgan holda o'qitish ta'lim jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Integratsion yondashuv o'quvchilarning bilimlarini tizimli va izchil shakllantirishga, mantiqiy va tanqidiy tafakkurini rivojlantirishga, shuningdek, o'z fikrini erkin va aniq ifoda eta olish ko'nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi. Bu esa yosh avlodni murakkab fanlararo bog'lanishlarga tayyorlab, ularni hayotga yanada yaxshi moslashishiga xizmat qiladi.Biroq, integratsion ta'limni joriy etishda metodik tayyorgarlikning yetishmasligi, vaqt va resurslarning cheklanganligi, shuningdek baholash tizimidagi murakkabliklar kabi muammolar mavjud. Shu bois, ta'lim muassasalari va pedagogik jamoalar integratsion ta'limning samarali amalga oshirilishi uchun malakali kadrlarni tayyorlash, dars rejasini moslashtirish hamda yangi baholash usullarini ishlab chiqish bo'yicha tizimli ishlarni yo'lga qo'yishi zarur.Umuman olganda, boshlang'ich sinflarda fanlararo integratsiya ona tili, matematika va tabiiy fanlarning

o'zaro uzviy bog'lanishini ta'minlab, ta'lim sifatini oshirishda muhim vosita hisoblanadi va zamonaviy ta'lim talablariga javob beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullaeva, M. (2018). Boshlang'ich ta'limda integratsion yondashuv. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Islomova, N. (2020). "Ona tili va matematika fanlarini integratsiyalashgan ta'lim metodikasi". Pedagogika va innovatsiyalar, 3(5), 45-52.
3. Karimov, O. (2019). Tabiiy fanlar va matematikaning boshlang'ich ta'limdagi o'zaro bog'liqligi. Samarqand: Ilmiy nashr.
4. Normativ hujjatlar: O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 15-iyundagi "Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standartlari to'g'risida" qarori.
5. Rasulova, D. (2021). "Integratsion ta'lim: nazariya va amaliyot". Ta'lim olamida yangiliklar, 1(10), 12-18.
6. Sultonova, M., & Toshmatova, S. (2022). Boshlang'ich sinflarda fanlararo integratsiya. Toshkent: Pedagogika universiteti nashriyoti.
7. UNESCO. (2015). Integrative education approaches in primary schooling. Paris: UNESCO Publishing.